

оретичному осмисленню та практичному розв'язанню тих проблем, які породжені глобалізаційними та мультикультуральними трансформаціями, а також реанімації і розвитку творчого потенціалу особистості та розбудові громадянського суспільства.

С. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА ЯК ОСНОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Становлення української державності, інтеграція в європейське і світове співтовариство, побудова громадянського суспільства та правової держави вимагають відповідної правової культури громадян, тим більше – фахівців права.

Якщо говорити про професію юриста, то вона виділяється серед інших низкою специфічних властивостей, що пов'язані з тими обов'язками, які вони виконують у суспільстві. Це перш за все охорона прав і інтересів громадян, боротьба з правопорушеннями, розв'язання на основі законодавства різноманітних юридичних проблем, а це пов'язано з правовою культурою юриста, яка повинна поєднувати в собі високий професіоналізм із духовним багатством фахівця права.

Сучасні дослідники намагаються вивчати правову культуру юриста відповідно до філософсько-правової сутності цього поняття. Зокрема, О. Ануфрієнко досліджує цю проблему з позицій впливу духовної, правової та національної політичної культури на формування професійно-політичної культури юриста і виділяє такі підходи: а) антропологічний та аксіологічний – при аналізуванні того, яким чином, за допомогою яких засобів можливе формування професійно-політичної культури юриста; б) гносеологічний – при розумовому відтворенні аспектів професійно-політичної культури юриста; в) метод герменевтики (тлумачення) права – при з'ясуванні змісту правових норм, що регламентують професійну діяльність юриста стосовно розв'язання політико-правових проблем і формування професійно-політичної культури юриста; г) методи аналізу та синтезу, дедукції та індукції, абстрагування, поєднання історичного та логічного – при систематизації емпіричного матеріалу й отриманні власних теоретичних результатів для досягнення поставленої мети.

На нашу думку, правова культура юриста є частиною правової культури суспільства. Проте правова культура юриста вбачається в критичному, творчому осмисленні правових норм, законів, правових явищ з погляду їх гума-

ністичного, демократичного і морального змісту. Крім того, правова культура юриста повинна бути зорієнтована на духовно-філософське осмислення духу природного і змісту позитивного права. Більшість дослідників правової культури юриста (С. Алексєєв, Є. Аграновська, І. Воронова, Л. Герасіна, Г. Клімова, О. Петришин, М. Панов, Ю. Тодика, О. Данильян, О. Дзьобань, С. Максимов, М. Требін та ін.) вважають, що вона припускає такі складові:

- знання чинного законодавства;
- переконаність у необхідності і корисності правових норм та законів, установлених у суспільстві;
- уміння користуватися правовим інструментарієм (законами, правовими актами тощо) у повсякденній діяльності.

Правова культура функціонує як єдність чуттєвого і раціонального у професійній діяльності юриста, тобто чуттєве і раціональне визначають зміст і рівень правової культури юриста. Правове почуття є результатом правової свідомості або її дією, зовнішньою оболонкою. Адекватну правову орієнтацію юриста відзначає взаємозумовленість чуттєвого та раціонального.

Раціональність права – критерій, який дозволяє сформулювати такі системи права, які були б самодостатніми і забезпечували функціонування суспільства на засадах правового почуття та правопорядку.

Отже, у правовій культурі юриста чуттєве і раціональне взаємодіють. Це пов'язано із формуванням поваги до права, духовності і моральної відповідальності.

Високий рівень професійної культури юриста – нагальна вимога сьогодення, оскільки від професійної культури фахівців права безпосередньо залежить успішне розв'язання актуальних проблем державотворчого процесу. Крім того, з розвитком сучасного суспільства, здійсненням великих перетворень у різноманітних сферах людської діяльності (соціальної, економічній, політичній, духовній) природно відбуваються і певні зміни в юриспруденції, самому характері юридичної діяльності, спеціалізації правової практики.

По-перше, помітно зростають значення і престижність юридичної діяльності. Вона все більше визнається з боку суспільства на різних рівнях державно-політичної системи соціального середовища, стає важливим чинником розбудови громадянського суспільства і правової держави.

По-друге, забезпечення охорони прав та інтересів людини, упровадження норм міжнародного права у внутрішнє законодавство України ставлять перед юристами нові, складні завдання щодо вдосконалення форм і методів роботи в сучасному суспільстві.

По-третє, оновлення всіх сфер життєдіяльності суспільства також потребує істотних коректив, нових підходів як у змісті правового регулювання

відносин в економічній, політичній, соціальній та духовній сферах, так і нових методів і форм упровадження сучасного законодавства.

Отже, формування правової культури юристів є актуальним для сучасного українського суспільства. Цей процес, як уважають дослідники, може відбуватися як на макрорівні, так і на мезорівні. На макрорівні це стихійний вплив на особу юриста всіх умов соціального середовища, що можуть бути відзначені як позитивні, так і негативні чинники впливу, походження яких пов'язано насамперед з правовою та політичною системами. На мезорівні цей процес відбувається як цілеспрямована та організована діяльність, метою якої є досягнення високого рівня професійної культури юриста.

Н. П. Оситова, доктор філософських наук, професор

МІСІЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ

Зміни в суспільних відносинах, що відбуваються в Україні, та необхідність їх правотворчого і правозастосовного закріплення все більше набувають такого характеру, який спричиняє необхідність урахування в правовому закріпленні цих змін чинника культури. Правова культура за цих умов набуває нових якостей і вимагає нових підходів до неї. Одним із таких підходів є використання поняття «місія правової культури». У загальному вигляді місія означає цілеспрямований вплив взаємно прихильного спілкування з метою надати певним особистостям або їх спільнотам таких якостей, існування яких відповідає інтересам як адресантів, так і адресатів. Підхід до правової культури з позицій її місії має фундаментальне значення, оскільки становлення і вплив правової культури в такому випадку відбуваються за умови її внутрішнього злагодженого сприйняття та неруйнівної ініціативи адресатів впливу.

Місія правової культури полягає у тому, аби сформуванати такий тип особистості, яка, беручи участь у всьому різноманітті взаємодій у суспільстві, надає цим взаємодіям такої форми, що це стає здобутком схваленої правової культури її існування. Якщо виходити із загальноновизнаного погляду на правову культуру як на систему духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права, місія правової культури в умовах соціальних зрушень покликана на розв'язання принаймні трьох фундаментальних проблем.

По-перше, вона призначена викликати до життя такі зворотні дії особистості, які є наслідком вільного вибору і спрямовані на виконання настанов права. Наприклад, у статті академіка НАН України В. Тація і професорів